

IVAN RENGJEO

9. V 1962. umro je u Zagrebu Ivan Rengjeo, ravnatelj gimnazije u m. i plodni numizmatički pisac.

Prof. Ivan Rengjeo rodio se 15. V 1884. u Iloku. Nakon dovršene gimnazije u Osijeku studirao je slavistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje je diplomirao 1907. Imenovanjem za profesora u Gospiću 1908. započelo je njegovo nastavničko djelovanje. God. 1911. prešao je u Bosnu, koju je neobično zavolio, tim više, što je po majci bio potomak staroga bosanskog roda Barišića iz Olova. Ondje je djelovao kao profesor najprije u Derventi a zatim 28 godina, gotovo bez prekida, u Sarajevu sve do 1939. kada je premješten u Zagreb kao ravnatelj I. klasične gimnazije, kojom je upravljao do svog umirovljenja 1944. Do svoje smrti živio je u Zagrebu.

Boraveći u Bosni Rengjeo je osobito zavolio bosanske srednjovjekovne novce, kojima će zatim do kraja života posvetiti sve svoje znanje, pažnju i rad. Proučivši dotada publiciranu stručnu literaturu o bosanskom novcu i prikupivši u svojoj zbirci velik broj, dijelom varijanata a dijelom potpuno nepoznatih, novaca bosanskih vladara, on je nakon svršetka I. Svjetskog rata započeo radom na naučnoj obradi bosanskog novca. Od prve velike radnje Šime Ljubića: »Opis jugoslavenskih novaca« (1875), osim interesantnog članka Čire Truhelke o nalazu bosanskih novaca kod Ribića 1903, nije gotovo pet decenija na tom području napisano ništa sintetičnog, što bi bar donekle nadopunilo i ispravilo rezultate Ljubićeve knjige. Ni druga naša numizmatička područja nisu bila bolje sreće. Poslije odlične radnje svestranog Čire Truhelke o slavonskim banovcima (1897.) i vrijednih radova Karla Stockerta o novcima gradova Splita i Kotora (1917—1919. odn. 1916.) nije se pojavio nijedan znatniji numizmatički rad. Jedino je Dubrovnik baš u to vrijeme stekao svog velikog numizmatičara u Milanu Rešetar, koji je u svom standardnom djelu »Dubrovačka numizmatika« (1924—25.) iznio rezultate dugogodišnjeg i neumornog rada na proučavanju dubrovačkog novca. U proučavanju drugih naših numizmatičkih područja sva zasluga pripada Ivanu Rengjelu, koji se latio mučnog i nezahvalnog posla oko revizije postignutih rezultata i svestranog proučavanja naše numizmatike.

Početna Rengjelova zamisao bila je da rezultate svog rada na toj reviziji publicira u manjim radovima, kojima bi se novci raznih naših krajeva popularizirali ne samo kod upućenijih školovanih ljudi nego i kod širih čitalačkih krugova. Tako je došlo do publikacije niza malih monografija o našem novcu u godištima kalendara sarajevskog društva »Napredak« od 1962. do 1939. Izišli su tako redom: Naši stari novci (1926.), kratak ali vrlo pregledan rad o našem novcu općenito, zatim Novci porodice Šubića (1928.), Novci Nikole Iločkog (1929.), Novci Nikole Zrinskog (1930.), Novci bana Jelačića (1931.), Tursko-bosanski novci (1933.), Hrvatsko-dalmatinski novci (1934.), Prvi hrvatski novci

(1936.), Početak kovanja slavonskih banovaca (1939.). Usporedo s ovim radovima, Rengjeo je započeo izradu monografije naučnog karaktera i većih razmjera, koja je 1936. izašla u »Numizmatici« II—IV pod naslovom: »Novci bana Pavla Šubića«. U toj radnji sabrao je sve što je dosada poznato o tim vrlo rijetkim novcima. U Rengjelovu numizmatičku djelatnost u Sarajevu ide i publikacija, u kojoj je opisan zlatni novac kralja Stjepana Tomaševića pronađen potkraj 1935. Proučavanju toga izvanredno lijepog unikata posvetio je pisac čitavo svoje znanje, a rezultate o tome publicirao 1937. u monografiji: »Zlatan novac bosanskog kralja Stjepana Tomaševića«. U njoj su obrađena sva pitanja u vezi s ovim, u svakom pogledu vrlo interesantnim novcem, o kojem je Rengjeo pisao i kasnije (1944, 1952. i 1956.).

Došavši u Zagreb, Rengjeo se uključuje u rad Numizmatičkog društva, čiji je član bio još od 1930. God. 1939. postaje i tajnik društva a malo zatim i urednik novoga društvenog časopisa »Numizmatičke vijesti«, od kojih je 1939. uredio četiri broja. God. 1953. uredio je i peti broj »Numizmatike«, a od 1955. do svoje smrti, kao glavni urednik, daljih 14 brojeva »Numizmatičkih vijesti«.

Nakon nekoliko manjih radova u prva četiri broja »Numizmatičkih vijesti« 1939. (s područja bosanske srednjovjekovne numizmatike) Rengjeo je započeo da radi na jednom korpusu novaca bosanskih vladara, koji je izašao u Sarajevu 1943. pod naslovom: »Novci bosanskih banova i kraljeva«. U toj odličnoj radnji, koja je najpovoljnije ocijenjena i u glavnom engleskom numizmatičkom časopisu (Numismatic Chronicle 1960, str. 204), Rengjeo je uz temeljiti tipološki opis bosanskih novaca, pored pregleda literature, dao i vrlo iscrpnu povijest njihova kovanja.

Prvi važniji Rengjelovi numizmatički radovi poslije II. svjetskog rata izlaze u uspjelom nastavku velikog časopisa »Numizmatika«, čiji je peti broj izašao 1953. U nizu njegovih radova osobito se ističe članak o starijim hrvatskim numizmatičarima. U njemu su po prvi put sabrani dragocjeni podaci o životu i radu 56-torice hrvatskih numizmatičara od Nikole st. Draškovića (umro 1665.) do dra Nikole Gržetića (umro 1910.). Taj je rad pohvalno ocijenjen u Zborniku Internacionalnog numizmatičkog kongresa u Parizu 1953. Pored interesantnog nalaza bosanskih novaca u Klopču, Rengjeo je u tom broju obradio i novce celjskih grofova Fridriha II i Ulriha II, ušavši tako u proučavanje slovenske numizmatike. I pitanje proučavanja našeg papirnog novca načeo je u vrlo poučnoj radnji o papirnom novcu u Hrvatskoj 1848—1850. Tim problemom baviti će se on uporno i dalje, obradivši gotovo sve teme u vezi s njime.

Kada je prof. dr. Mihailo Dinić u Istoriskom časopisu III (Beograd 1952.) objavio svoju verziju o pripadnosti zlatnika Stjepana Tomaševića (1461—63.), dodijelivši taj novac Stjepanu Tvrtku (1353—91.), Rengjeo je reagirao na Dinićeve pretpostavke izlaganjem numizmatički uvjerljivih argumenata u obranu svoje teze. I sa heraldičkog gledišta iznio je u svom odgovoru vrlo dobre protuargumente. No njegov najopravdaniji prigovor prof. Diniću bio je potpuni propust bilo kakve tipološke analize velikoga bosanskog zlatnika. (Usp. o tome pitanju i prilog J. Šidaka: »Iz bosanske srednjovjekovne numizmatike«, Godišnjak BiH VII, 1955.)

U poratnim brojevima »Numizmatičkih vijesti« (od br. 5—18) Rengjeo je obradio ove teme: o zadarskom opsadnom novcu iz 1813, o talirima kralja Matije II s tri hrvatska grba te o novcima i spomenicama ugarskih i austrijskih vladara s imenima i grbovima naših zemalja (br. 6, 7 i 10). U tim su radnjama pored numizmatičkih obrađena i neka heraldička pitanja. Iz starije numizmatike obrađene su teme: o neobjavljenim varijantama novca Tvrtka I (1353—77.), o slavonskim banovcima bana Nikole (1323—25.) (br. 8/9 i 111) i o kovnici Stjepana Tomaševića. Osim toga je nastavio sistematsko publiciranje radnja o papirnom novcu i to o virovitičkom iz 1848, o karlovačkom iz 1848. i 1849, sisačkom iz 1848, o novčanicama vlastelinstva Adamović iz Čepina i asignacijama bana Jelačića iz 1848. (br. 6/7, 11, 12, 13, 14, 17/18). Slovenskom novcu posvećivao je i dalje pažnju pišući o slovenskim kovnicama na granici Hrvatske (br. 12) i u »Slovenskom Numizmatičkom Vestniku« (1959.) o slovenskim srednjovjekovnim novcima, a tako i srpskim, prateći u recenzijama radove R. Marića i S. Dimitrijevića.

Brojni studiozni radovi iz svih područja naše numizmatike poslužili su Rengjelu pri izradi njegova životnog djela — korpusa srednjovjekovnih novaca. Rađeći na njemu započeo je i s radom na pregledu srpskih novaca koji su imali ući u drugi dio zasnovanog djela. Zbog neuspjeha da se taj korpus objelodani otpao je dalji Rengjelov rad na dovršenju toga pregleda, pa je tako preostao samo torzo te radnje, dok je dovršeni dio korpusa izašao 1959. u Grazu pod naslovom: »Corpus der mittelaterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien«. Rengjelovo životno djelo, u kojem su obrađeni novci sa dobre polovice jugoslavenskog numizmatičkog područja, donosi na 130 strana gotovo 2000 opisa novaca prikazanih na 26 tabla, te će vrlo vjerojatno za dugo vrijeme ostati jedini priručnik jednog dijela jugoslavenskih novaca za sve strane numizmatičare. Činjenica da je ovo djelo izašlo na stranom evropskom jeziku nameće obavezu da ga za naučne potrebe prevedemo i da se bar time odužimo autoru, koji ga je neumornom marljivošću i ljubavlju izradio.

Nakon izlaska korpusa, Rengjeo je nastavio s radom, publiciravši godinu dana prije smrti vrlo lijepu radnju o kovnici Nikole III. Zrinskog u Gvozdanskom (Numizmatičke vijesti, br. 15/16), a mjesec dana pred smrt zaključio je najvećim dijelom definitivnu redakciju broja 17/18 »Numizmatičkih vijesti«. Bio je i numizmatički suradnik enciklopedije Leksikografskog zavoda FNRJ u Zagrebu, a u rukopisu je ostavio radnju o bosanskim stećcima i predradnje za zbornik pjesama o narodnom junaku-harambaši Mijatu Tomiću.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA

1. Numizmatički radovi

1. Naši stari novci, Kalendar »Napredak« za g. 1926. P. o., Sarajevo 1926, 12 str., IV T.

2.. Novci porodice Šubića. Prilog hrvatskoj numizmatici. Kal. »Napredak« za g. 1929. P. o., Sarajevo 1928, 9 str., 7 slika.

3. Novci Nikole Iločkog. Kal. »Napredak« za g. 1930. P. o., Sarajevo 1929, 16 str., 8 sl.
4. Novci Nikole Zrinskog. Kal. »Napredak« za g. 1931. P. o., Sarajevo 1930, 16 str., 12 sl.
5. Novci i medalje bana Jelačića. Kal. »Napredak« za g. 1932. P. o., Sarajevo 1931, 20 str., 13 sl.
6. Tursko-bosanski novci. Kal. »Napredak« za g. 1934. P. o., Sarajevo 1933, 18 str., 16 sl.
7. Hrvatsko-dalmatinski novci. Kal. »Napredak« za g. 1935. P. o., Sarajevo 1934, 18 str. 29 sl.
8. Prvi hrvatski novci. Kal. »Napredak« za g. 1937. P. o., Sarajevo 1936, 24 str., 39 sl.
9. Novci bana Pavla Šubića, bana Hrvatske i gospodara Bosne. Prinos hrvatskoj numizmatiki. »Numizmatika«, Zagreb II-IV, 1934—36. P. o., Zagreb 1937, 12 str. i I T., 6 sl.
10. Zlatni novac bosanskog kralja Stjepana Tomaševića, Sarajevo 1937, (Preštampano pod naslovom »Četverostruki dukat kralja Stjepana Tomaševića.« Hrvatski Zmaj, Zagreb 1944.)
11. Početak kovanja slavonskih banovaca, Kal. »Napredak« za g. 1940. P. o., Sarajevo 1939, 19 str. 9 sl.
12. Nepoznati bosanski novac. Numizmatičke vijesti god. I, I—II, 1939, broj 1, str. 3—5, 1 sl.
13. Kraljevski novac Tvrtka I, NV god. I, 1939, broj 2, str. 1—3, 1 sl.
14. Neobjavljeni dinar Stjepana Tomaševića, NV god. I, VII—VIII, 1939, broj 4, str. 2—6, 9 sl.
15. Novci bosanskih vladara. »Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463« I, Sarajevo 1942, str. 668—684.
16. Stari hrvatski novci. Zagreb 1942, str. 10.
17. Novci bosanskih banova i kraljeva, »Glasnik Hrvatskog Državnog Muzeja«, Sarajevo 1943, str. 238—291, 74 sl.
18. Nalaz u Klopču. »Numizmatika« V, Zagreb 1953, str. 27—31.
19. Neobjavljeni dukat kralja Ludovika I (1342—1382). »Numizmatika« V, str. 30—31.
20. Novci Celjskih grofova Fridriha II i Ulriha II. »Numizmatika« V, str. 35—38.
21. Papirni novac u Hrvatskoj g. 1848, 1849 i 1850. »Numizmatika« V, str. 44—57, T. III—IV.
22. Stariji hrvatski numizmatičari. »Numizmatika« V, str. 6—81.
23. Zadarski opsadni novac iz godine 1813. NV II, Zagreb 1955, br. 5, str. 6—9, 1 sl.
24. Taliri kralja Matije II s tri hrvatska grba. NV III, 1956, br. 6—7, str. 10—15, 1 sl.
25. Virovitički papirni novac iz g. 1849. NV III, 1956, br. 6—7, str. 16—17, 1 sl.
26. Dvije neobjavljene varijante novca bana Tvrtka (1353—1377). NV IV, 1957, br. 8—9, str. 11—12, 1 sl.
27. Taliri grofa Nikole IV. Zrinskog Sigetskog. NV IV, 1957, br. 8—9, str. 12—15, 2 sl.
28. Novci i spomenice ugarskih i austrijskih vladara s imenima i grbovima naših zemalja. NV V, 1957, br. 10, str. 1—19, i T I—III, 2 sl.
29. Slavonski banovci bana Nikole (1323—1325). NV V, 1958, br. 11, str. 3—9.
30. Karlovački papirni novac iz god. 1848 i 1849. NV V, 1958, br. 11, str. 13—14.
31. Sisački papirni novac iz godine 1849. NV V, 1958, br. 12, str. 13—16, 1 sl.
32. Vukovarske vlastelinske robotne marke. NV V, 1958, br. 12, str. 17—19, 1 sl.
33. Slovenske kovnice XIII. stoljeća uz granicu Hrvatske. NV V, 1958, br. 12, str. 17—19, 1 sl.

34. Kovnice Stjepana II Tomaševića. NV 1959, br. 13, str. 7—12, 3 sl.
35. Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien. Akademische Druck- und Verlagsanstalt, Graz 1959, 142 str. i T I—XXVI.
36. Slovenski srednjeveški novci. »Numizmatični vestnik« II, Ljubljana 1959, br. 2, str. 48—64 i T I.
37. Papirne novčanice vlastelinstva Adamović u Čepinu. NV VII, 1960, br. 14, str. 19—24, 4 sl.
38. Kovnice Nikole III. Zrinskog u Gvozdanskom. NV VIII, 1961, br. 15—16, str. 1—19, 2 sl.
39. Assignacije bana Jelačića. NV IX, 1962, br. 17—18, str. 1—13, 1 sl.
40. Papirne noćanice vlastelinstva Eszterhazy u Dardi. NV IX, 1962, str. 18—20, 2 slika.

2. Ostali radovi

41. Baruni Brnjakovići od Olova. »Napredak«, Sarajevo 1931, br. 1—2 i 3—4, 36 strana.
42. Narodne pjesme o Mijatu Tomiću. Sarajevo 1931, 199 str.
43. Zadnje godine samostana u Olovu, Napredak 1933.
44. Kada je napušten samostan u Olovu, Napredak 1934.
45. Olovo u drugoj polovini XVII vijeka. Kal. »Napredak« za g. 1941, Sarajevo 1940.
46. Stećci ili mramorovi, Hrvatski planinar XXXVIII, 1942, 105—114.
47. Simbolika štapa na stećcima, Hrvatski planinar XXXIX, 1943, br. 4—5.
48. Srednjevjekovni nadgrobnji spomenici (stećci), Naša domovina I, 1943, 254—260.
49. Stećci govore. Izbor natpisa sa stećaka. U redakciji B. Pavlovića i I. Rengjela, Zagreb 1954, str. 38.

Bartol Zmajčić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

JAKŠA PAVLIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB